

Zondag 3 september 2017, 10.30u., Pauluskerk

lezing Oude Testament: Genesis 12: 1 - 9

lezing Nieuwe Testament: Lucas 19: 1 - 10

uitleg en verkondiging

Zusters en broeders, gemeente van Onze Heer Jezus Christus,

Contact. Daarover vanmorgen. Contact. In mijn woordenboek staan bij contact twee betekenissen. Aanraking, dat is de eerste. Onderlinge communicatie, de tweede. En het lijkt mij, dat die twee betekenissen volop aan de orde zijn, als het erom gaat dat woord contact uit te leggen in de bijbelse zin. Het gaat altijd om aanraking, om geraakt worden. Niet in de eerste plaats in je verstand, maar in je hart. En het gaat om werkelijke communicatie, van hart tot hart, van aangezicht tot aangezicht, tussen God en jou, tussen jou en God. En vandaar uit ook tussen ons mensen onderling. Contact tussen mensen die over en weer zeggen, dat ze op de een of andere wonderlijke manier door God zijn geraakt. En tussen mensen die dat geraakt zijn door God wèl kennen en diegenen die werkelijk niet weten waar dat over gaat of die de mogelijkheid daartoe om het hardst ontkennen of ook bestrijden.

Contact. Er is iets aan het veranderen in het geestelijk klimaat van Europa. Het heeft er veel van weg, dat steeds meer gelovige mensen - en dan heb ik het over joden, christenen en moslims - de valse schaamte voorbij zijn. Er groeit bij veel mensen geleidelijk aan weer iets van zelfbewustzijn als het gaat om het belang en de waarde van de eigen geloofstraditie, ook de christelijke. Er groeit een generatie op van mensen die geen last meer hebben van allerlei al of niet verwerkte trauma's uit de kerk van hun jeugd, maar die min of meer onbevangen en verwonderd kennis nemen van de rijkdom van die grote geloofstradities en die zoeken naar mogelijkheden om die tradities opnieuw vruchtbaar te maken voor de toekomst. Woorden als God of de Ene of Allah of Heilige Geest of zonde of genade of engelen of Jezus, ze zijn voor veel jonge mensen niet meer taboe. Ze willen juist weten wat die woorden betekenen. En dan vooral zo, dat ze er iets mee kunnen in hun eigen leven. Het moet wel ergens over gaan, weet je, zeiden ze dan. Daar zit een enorme kans voor alle godsdienstonderwijs, of dat nu christelijk is of niet, sterker voor alle geloofsgemeenschappen - joods, christelijk, islamitisch - in Europa, nu en in de toekomst.

Maar die moeten dat dan wel doen. Een wezenlijk element namelijk in die nieuwe bewustwording van mensen is de echtheid van je positie, van je geloof. Mensen nemen geen genoegen meer met alleen maar jouw woorden of alleen maar jouw kerk- of moskeegang. Ze willen het aan je zien, aan je gedrag, aan je

doen en laten. Niemand zit te wachten op theoretische verhalen of vage antwoorden. Zo van, ja, God, nou ja, dat is iets, al of niet tussen mensen. Jongeren, mensen van buiten gelovige tradities, ze vragen wie zich gelovig noemt steeds harder waar die staan. Wat die zien als de waarde van die eeuwenoude geloofstradities en van zelf gelovig zijn. Zij verwachten, dat mensen die zichzelf gelovig noemen duidelijk kunnen maken waarom zij dat zijn en wat daarin de waardevolle dingen zijn, voor jezelf en voor je leven. Het is voor mij vaak onbegrijpelijk om te zien hoe weinig mensen die zichzelf gelovig noemen die nieuwe kansen grijpen en eerlijk en met overtuiging duidelijk maken waar zij als gelovige staan en waarom zij staan waar zij staan. En dan vooral in het openbaar, op straat, in de krant, op de televisie, op het internet. Juist omdat dat onvoldoende gebeurt, hebben veel mensen de indruk, ach, je hoort ze er niet veel over, het zal dus ook wel niet veel wezen. Integendeel, zou ik zeggen. Ik zou tenminste niet goed weten hoe de Europese samenlevingen een duurzame, zinvolle toekomst zouden kunnen hebben als alleen geld en economie als de belangrijkste waarden- en zingevingsystemen over blijven. Als het alleen dat is, is het de dood in de pot.

Contact, aanraking, onderlinge communicatie. Als je die twee prachtige teksten die we daarnet hebben gehoord, goed tot je door laat dringen, dan kan het haast niet anders of een dergelijk thema komt bij je boven. "Maar de Heer verscheen aan Abram en zei: "Ik zal dit land aan jouw nakomelingen geven". Zo verwoordt Genesis contact. "Kijk, Heer, de helft van mijn bezittingen geef ik aan de armen, en als ik iemand iets heb afgeperst, vergoed ik het viervoudig". Zo verwoordt Lucas contact. Maar dan rijzen er wel een paar vragen, denk ik. Waarover gaan die twee teksten eigenlijk, wat proberen ze te zeggen? Hoe maakt de Ene contact met mensen? En als dat gebeurt, wat is dan het effect daarvan in hun bestaan, voor henzelf en voor het contact met andere mensen? Over die vragen vanmorgen, in drie blokjes.

Eén. "De Heer zei tegen Abram: "Trek weg uit je land, verlaat je familie, verlaat ook je naaste verwanten, en ga naar het land dat ik je zal wijzen". Het is een wonderlijke tekst. Het staat er gewoon, een beetje plompverloren: "De Heer zei tegen Abram". Het zegt, denk ik, buitengewoon veel over hoe God contact met mensen zoekt. Niks over enige actie of prestatie van Abram. Niks over bijbellezen, niks over catechese, niks over kerkgang. En dat terwijl Abram toch de vader van alle gelovigen wordt genoemd. Er staat alleen maar: "De Heer zei tegen Abram". In dat ene zinnetje zit de kern, denk ik, van hoe God contact met ons mensen zoekt. De grote vraag - dat denken veel mensen vandaag de dag - is niet of God er is. God is er, overall. De grote vraag is of wij mensen dat contact

zoeken van God met ons, al die signalen van God onze kant op opvangen, bespeuren en er gevolg aan willen geven. "De Heer zei tegen Abram". Dat betekent, dat het je in je zoektocht naar God kan helpen je normale blikrichting om te draaien. De meeste mensen zoeken naar God en als ze dan menen God gevonden te hebben, doen ze dit of dat: anders leven, beter leven. Als ik de schrijver van Genesis goed begrijp met zijn: "De Heer zei tegen Abram", werkt het eigenlijk andersom. Wat de bijbel "God" noemt, hoef ik niet te zoeken. Dat is er al. Dat zoekt voortdurend contact met mij. Misschien moet je dus veel meer op zoek gaan naar al die sporen van leven, van levenskracht, in jouw eigen leven, waarvan veel mensen denken, dat ze niks met God te maken hebben. Al die momenten waarop jij werkelijk openging, waarop je brak met je oude leven waarin je vast zat en almaar het gevoel had: dit is het niet, maar hoe dan wel, al die momenten waarop je het gevoel had, dat er werkelijk iets in jou werd geraakt, dat je werkelijk tot leven kwam, dat je jezelf vergat, dat je je werkelijk verbonden voelde met de mensen en de aarde om je heen. Al die momenten waarop je zag, wist, voelde, hoorde, ja, dit is het, nú ben ik in contact met, nu word ik geraakt door de Bron van mijn bestaan: "De Heer zegt tegen mij". Al die momenten, waarop je leven even boven de alledaagse routine werd uitgetild en waarop je de omslag maakte van geen leven of van een onbevredigd leven of van een onvervuld leven naar nieuw leven. Al die momenten waarop je voelde: ik kan niet de boel de boel laten, ik zet mij in voor een andere, rechtvaardiger wereld. Voor zulke "Abramsmomenten" openstaan, ze zoeken, ze benoemen, ze je herinneren, ze koesteren, ze verbinden met God, dat is de essentie van geloven, van leven in contact met God, van geraakt zijn door God, volgens de bijbel. Dat God zó - altijd weer - contact zoekt met mensen en dat wij mensen daaraan zo - zoals Abram - gehoor zouden kunnen geven, dat ideaal houdt de bijbel ons bladzijden lang al eeuwen voor, als het hoogste dat er is en het beste om je leven mee te vullen.

Twee. "De Heer zei tegen Abram: trek weg uit je land". De vertaling, die de nieuwe bijbelvertalers hier hebben gekozen, is nogal flauw en vlak. Dat "trek weg" is één van de belangrijkste momenten in de bijbel. Daarmee komt een enorme, eeuwenlange beweging van geloven op gang, te beginnen met Abram tot en met de dag van vandaag, wij, hier in deze kerkruimte, onder andere. In het hebreuws staat het er veel krachtiger en persoonlijker. Daar staat: "Ga, jij". Gaan. Dat is het allereerste, dat Abram, vader van alle gelovigen, te doen heeft. Moet u zich voorstellen wat dat betekent? Gaan, weggaan uit het land waar je woont en waar je gesetteld bent, weggaan van je familie, van je naaste verwanten, van de mensen die je lief zijn? Wie van ons is graag bereid om dat te doen? En toch is dat het allereerste begin van geloven op een

bijbelse manier. Geloven is, volgens de bijbel, in de allereerste plaats het gaan van een weg. Weggaan, wegtrekken, op weg gaan, uit het vertrouwde. Naar ? Ja, dat weet je eigenlijk niet. Naar "het land dat Ik je zal laten zien". "Ga, jij", dat betekent in essentie drie dingen. Allereerst dit. Het hoeft helemaal niet zo te zijn, dat jouw omstandigheden er ook maar enigszins aanleiding toe geven om weg te gaan. Het is bijna cynisch om uit Gods mond te horen: "Ik zal jou tot een groot volk maken". Abram is jaar en ook Saraï is oud en gaat het niet meer naar de wijze der vrouwen. Hoe zo, een groot volk ? En daarmee zijn we gelijk op het tweede punt. Geloven heeft altijd te maken met de gedachte, dat het onmogelijke mogelijk kan worden. Ook al is daar in de objectieve zin - gewoon, als je nuchter kijkt hoe het ervoor staat - geen enkele aanleiding toe. Het is altijd durven uitgaan van de mogelijkheid, dat het anders kan op deze aarde. Toch. Dat "dat land, dat Ik je zal laten zien" werkelijkheid kan worden. Toch. Het is dwars door onze vaak negatieve en weerbarstige werkelijkheid heen durven zien, dat Gods` veelbelovende land realiteit kan worden op het moment, dat wij mensen bereid ons eigen land te verlaten. Het is durven zien, dat mensen en volken niet altijd met elkaar zouden hoeven strijden, of het nu gaat om Israëli's en de Palestijnen, om de enorme strijd tussen het Westen en IS en andersom. Het is durven zien, dat je relatie als levenspartners niet altijd vast hoeft te zitten in vaste en geestdodende patronen en moet uitlopen op scheiding of einde contact. En daarmee zijn we bij het derde punt. Er zijn in onze samenleving steeds meer mensen die geloven - ook dat is een geloof - dat ons leven maakbaar is. Als je lichaam vervalst, ga je naar de dokter of naar de plastisch chirurg. Als je relatie vastloopt of als je met jezelf overhoop ligt, ga je naar de psycholoog of naar de psychotherapeut. Als je maar wilt en doorzet, doet het leven precies wat jij wenst en denkt. Begrijp mij goed, het is buitengewoon belangrijk om je in te spannen je leven een gezonde en zinvolle inhoud te geven. Daar gaat het nu niet om. Maar geloven op de Abram-manier is er weet van hebben, dat uiteindelijk je leven juist niet maakbaar is, vooral niet als het gaat om de dingen die voor een mens van wezensbelang zijn. Liefde, geluk, werkelijk contact, hoop, al die dingen "maak" je niet. Die worden je erbij gegeven. Het is net als met het geven van een concert. Je bereidt het samen voor, je doet je uiterste best om die lastige noten goed te krijgen, om gelijk en zuiver samen te spelen, je oefent, je oefent, je oefent. En soms, tijdens een concert, dan gebeurt het - wonderlijk moment - ineens speel je geen noten meer, maar maak je muziek. Dat moment, dat prachtige, wonderlijke, o zo waardevolle moment, dat plotseling een serie noten muziek wordt, dat maak je niet zelf. Dat komt erbij, dat word je gegeven, door God, zou de bijbel zeggen, als gift, als cadeau, als genade. Misschien is

dat wel de belangrijkste reden achter dat "ga, jij". Dat je niet vast gaat zitten in al die zekerheden, waarvan wij mensen denken, dat we ze nodig hebben om die dingen die we van wezensbelang achten naar ons toe te halen, te grijpen, te managen. Mijn eigen gelijk, mijn rijkdom of sociale positie of aanzien, dat dat instrumenten zouden kunnen zijn om liefde, geluk, werkelijk contact of hoop naar je toe te halen. Abram gaat, weg uit al zijn normale zekerheden, omdat hij gezien heeft, dat dat uiteindelijk niet kan. Dat uiteindelijk ons leven niet een maakbaarheidskarakter heeft, al onze wetenschap en technisch vermogen ten spijt. Maar dat het leven in de kern het karakter heeft van een gift, een cadeau, van genade, zegt de bijbel, van de kant van van wat de bijbel "God" noemt.

Drie. Wie weet heeft van het feit, dat zijn of haar leven in de kern het karakter heeft van een gift, van een mooi cadeau uiteindelijk, die gaat daar ook anders naar kijken. Het wordt minder belangrijk om je leven te grijpen, te managen, naar je toe halen, naar jouw hand te zetten. Veel belangrijker wordt het om van het leven te geven, om ervan uit te delen. Om van wat je zelf hebt ontvangen - niet gemaakt - uit te delen, te geven, zodat ook anderen daarin kunnen delen. Ik denk, dat precies dat is doorgedrongen tot die superrijke aartstollenaar Zacheus, ook iemand die het leven tot dan toe alleen maar naar zich toe had toegehaald. Letterlijk. En die tegelijk almaar het gevoel had: dit is het niet, dit is het leven niet. In Jezus ontmoet hij iemand, die probeert te staan voor een totaal andere manier van leven. Jezus heeft dat gift-principe van het leven volledig doorgetrokken in zijn eigen bestaan. En dat geefprincipe leidde in Jezus' leven uiteindelijk niet tot de dood, maar juist tot meer leven. Van het geheim van dat principe, van het geef - en niet het neem - principe is de hele bijbel doortrokken. Alle contact met God bestaat daarin. En de vraag is hoe wij, mensen hier op aarde, met dat giftkarakter van ons leven omgaan. Gebruiken we dat om de dingen naar ons toe te halen ? Of trekken we dat giftkarakter van het leven en maken van geven zelf ons levensprincipe. Van de vraag of wij dat doen, in woord en daad, hangt onze overtuigingskracht als gelovigen - joden, christenen, moslims - in het contact met de mensen om ons heen af. Amen.

D.J. Couvée, Pauluskerk, Rotterdam, 3 september 2017